

Talousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta ja eräistä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönottoon liittyvistä määräaikaista toimenpiteistä

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta ja eräistä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönottoon liittyvistä määräaikaista toimenpiteistä (HE 116/2021 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Arto Rajala, työ- ja elinkeinoministeriö
- lainsäädäntöneuvos Lauri Koskentausta, oikeusministeriö
- tietosuojavaltuutettu Anu Talus, Tietosuojavaltuutetun toimisto
- professori Samuli Honkapuro, Lappeenrannan-Lahden teknillinen yliopisto LUT
- johtaja Antti Paananen, Energiavirasto
- erityisasiantuntija Jussi Pääkkönen, Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- johtaja Pasi Aho, Fingrid Oy
- johtava asiantuntija Riina Heinimäki, Energiateollisuus ry
- talous- ja kehityspäällikkö Katja Keränen, Suomen Omakotiliitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- työ- ja elinkeinoministeriö
- Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes)
- Elenia Oy
- Kuluttajaliitto - Konsumentförbundet ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sähkömarkkinalakia. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi laki eräistä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönottoon liittyvistä määräaikaista toimenpiteistä.

Valiokunnan mietintö TaVM 24/2021 vp

Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelut eli niin sanottu datahub otetaan käyttöön 21.2.2022. Esityksen mukaan sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönottoa varten säädettäisiin viiden kuukauden pituinen käyttöönottojakso.

Sähkömarkkinalakiin lisättäisiin säännökset vähittäismyyjien ja jakeluverkonhaltijoiden sekä jakeluverkon rajapistemittauksista vastaavien muiden verkonhaltijoiden ja kiinteistönhaltijoiden velvollisuudesta rekisteröityä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttäjäksi. Rekisteröitymisen avulla varmistettaisiin, että palvelujen käyttäjien tietojärjestelmät täyttäisivät sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käytön edellyttämät yhteensopivuusvaatimukset. Nykyisten toiminnanharjoittajien tulisi rekisteröityä palvelujen käyttäjiksi ennen käyttöönottojakson alkamista.

Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttäjien rekisteröitymiset jäädytettäisiin pääsääntöisesti käyttöönottojakson ajaksi. Rekisteröintejä olisi kuitenkin mahdollisuus tehdä, jos tämä ei vaarantaisi palvelujen aikataulun mukaista käyttöönottoa.

Vähittäismyyjä, joka ei saavuttaisi rekisteröintivalmiutta käyttöönottojakson alkuun mennessä joutuisi keskeyttämään toimintansa ainakin käyttöönottojakson päättymiseen saakka. Vähittäismyyjään kohdistettaisiin velvoitteita, joilla varmistettaisiin, ettei vähittäismyyjän asiakkaiden sähkötoimitus keskeytyisi. Vähittäismyyjän tulisi myydä sopimuskantansa rekisteröidylle vähittäismyyjälle tai irtisanoa asiakkaidensa sähköntoimitusopimukset. Muussa tapauksessa sopimukset purkautuisivat ilman eri toimenpiteitä. Rekisteröityneet vähittäismyyjät voisivat yhdistää vähittäismyyntiliiketoimintansa säänneltyjen menettelytapojen mukaisesti myös käyttöönottojakson aikana. Tarvittaessa jakeluverkonhaltija jatkaisi sähköntoimitusta asiakkaalle, kunnes tällä olisi sähköntoimitusopimus uuden vähittäismyyjän kanssa.

Jos jakeluverkonhaltija ei saavuttaisi rekisteröintivalmiutta ennen käyttöönottojakson alkamista, vähittäismyyjien toimitukset jakeluverkkoon pyrittäisiin turvaamaan jakeluverkonhaltijan väliaikaisin toimenpitein siihen saakka, kunnes jakeluverkonhaltija pystyy täyttämään rekisteröinnille asetetut vaatimukset. Energiaviraston olisi tarvittaessa päätettävä niistä toimenpiteistä, joihin on ryhdyttävä jakeluverkonhaltijan sähköverkkotoiminnan ylläpitämiseksi. Energiavirasto voisi tällöin määrätä jakeluverkonhaltijalle kuuluvia tehtäviä yhden tai useamman muun jakeluverkonhaltijan hoidettavaksi. Viimeisenä vaihtoehtona Energiavirasto voisi peruuttaa jakeluverkonhaltijan sähköverkkoluvan. Tällöin Energiaviraston olisi tarvittaessa päätettävä niistä toimenpiteistä, joihin on ryhdyttävä kyseisen verkkotoiminnan ylläpitämiseksi. Jollei sähköverkon siirtämisestä toiselle verkonhaltijalle sovita, Energiavirasto voisi päättää verkkoluvan siirtämisestä ja verkon lunastamisesta täyttä korvausta vastaan.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan ensi tilassa. Käyttöönottojakso alkaisi 1.11.2021 ja päättyisi 31.3.2022. Merkittävien käyttöönotto-ongelmien tilanteissa käyttöönottojaksoa voitaisiin siirtää valtioneuvoston asetuksella enintään vuodella eteenpäin.

Valiokunnan mietintö TaVM 24/2021 vp

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Ehdotuksen tausta ja tavoitteet

Suomen sähkömarkkinat on avattu kilpailulle vuonna 1995. Keskeisiä markkinatoimijoita ovat jakeluverkonhaltijat, vähittäismyyjät ja loppukäyttäjät. Suomen sähkömarkkinoilla toimii tällä hetkellä 77 jakeluverkonhaltijaa ja alle 100 vähittäismyyjää. Jakeluverkonhaltijoiden ja vähittäismyyjien välinen tietojenvaihto ulottuu kaikkiin, noin 3,5 miljoonaan jakeluverkkoihin liitettyyn sähkökäyttöpaikkaan. Osapuolten välisiä tiedonvaihtosanomia lähetään vuodessa useita satoja miljoonia.

Vaikka nykyinen, sähkömarkkinoiden hajautettu tiedonvaihto on toiminut teknisesti hyvin, se ei tue riittävästi vähittäismarkkinoiden markkinaprosesseja, joista keskeisimpiä ovat mittaustietojen hallinta, sopimusprosessit, laskutus ja perintä. Tiedonvaihto ei ole reaaliaikaista, ja tiedonvaihdon puutteet aiheuttavat osapuolille lisätyötä ja tehottomuutta. Järjestelmä ei vastaa myöskään tulevaisuuden energiajärjestelmän tiedonvaihtotarpeisiin. Keskitetyllä tiedonvaihdon järjestelmällä voidaan edistää älyverkkojen hyödyntämistä ja uusia liiketoimintaratkaisuja, kuten energiatehokkuuspalveluita, sähköautojen latausoperaattorien toimintaa ja kysyntäjoustopalveluita markkinoilla, sekä helpottaa sähköntuotannon käsittelyä ja lisätä kilpailua vähittäismarkkinoilla.

Nyt käsiteltävän ehdotuksen taustalla ovat jo pitkään valmisteilla ollut siirtyminen sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon järjestelmään sekä aiemmin hyväksytty ja voimaan tullut sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon, ns. datahubin mahdollistava lainsäädäntö. Datahubia koskevat muutokset sisällytettiin sähkömarkkinalakiin vuonna 2019, ja järjestelmän käyttöönottopäiväksi on valtioneuvoston asetuksella säädetty 21.2.2022. Muutokset toteutetaan siten, että kaikki vähittäismarkkinoiden toimijat ja jakeluverkot siirtyvät uuteen toimintamalliin samanaikaisesti. Vähittäismyyjät ja jakeluverkonhaltijat veloitettiin valmistautumaan datahubin käyttöönottoon tietokonversiosuunnitelman ja käyttöönottosuunnitelman mukaisesti. Kyse on mittavasta tietojärjestelmien kehitys- ja yhteensovittamishankkeesta.

Nyt käsiteltävän ehdotuksen tavoitteena on turvata sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon hallittu käyttöönotto ja varmistaa vähittäismarkkinoiden keskeytymätön toimivuus uuteen järjestelmään siirryttäessä. Esityksellä selvennettäisiin erityisesti valvontatoimenpiteiden toteuttamista tilanteessa, jossa yritys ei määräajassa saavuttaisi yhteensopivuutta datahub-järjestelmän kanssa.

Talousvaliokunta pitää hallituksen esitystä tarpeellisenä ja siihen sisältyviä lakiehdotuksia lähtökohdiltaan perusteltuina. Talousvaliokunta puoltaa ehdotukseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavassa esitetyin perusteluin ja yksityiskohtaisissa perusteluissa selvitetyn täsmäntävin muutoksin.

Keskeiset ehdotukset

Sääntelyn perusajatuksena on käyttöönottojakso, jonka aikana mahdollisuutta rekisteröityä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihtojärjestelmän käyttäjäksi rajoitettaisiin. Tätä on pidetty välttämättömänä keskitetyn tiedonvaihdon yksikön onnistuneen käyttöönoton turvaamiseksi. Hallituk-

Valiokunnan mietintö TaVM 24/2021 vp

sen esitys koostuu määräaikaiseksi säädettävästä datahubin käyttöönottoa koskevasta laista (KäyttöönottoL) ja sähkömarkkinalakiin tehtävistä sähkön mittausta koskevista muutoksista. Kyse on teknisluonteisesta sääntelystä, jolla kuitenkin on merkittäviä vaikutuksia kuluttajiin ja elinkeinonharjoittajiin.

Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon käyttöönottoa varten säädettäisiin viiden kuukauden pituinen käyttöönottojakso.

Vähittäismyyjillä ja jakeluverkonhaltijoilla on jo nykyisin velvollisuus käyttää keskitetyn tiedonvaihdon palveluja. Nyt käsiteltävällä hallituksen esityksellä sähkömarkkinalakiin lisättäisiin säännökset vähittäismyyjien ja jakeluverkonhaltijoiden sekä jakeluverkon rajapistemittauksesta vastaavien muiden toiminnanharjoittajien velvollisuudesta rekisteröityä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttäjäksi. Rekisteröitymisellä varmistettaisiin, että palvelujen käyttäjien tietojärjestelmät täyttäsivät datahubin käytön edellyttämät yhteensopivuusvaatimukset. Nykyisten toiminnanharjoittajien tulisi rekisteröityä palvelujen käyttäjiksi ennen käyttöönottojakson alkamista.

Datahubin palvelujen käyttöönoton sujuvuuden turvaamiseksi säädettäisiin erillinen, määräaikaisesti voimassa oleva käyttöönottolaki. Ehdotuksen lähtökohtana on käyttöönottojakso, jonka ajaksi käyttäjien rekisteröitymiset pääsääntöisesti jäädytettäisiin (KäyttöönottoL 2 §). Rekisteröintejä olisi kuitenkin mahdollisuus tehdä, jos tämä ei vaarantaisi palvelujen aikataulun mukais- ta käyttöönottoa. Vähittäismyyjä, joka ei saavuttaisi rekisteröintivalmiutta käyttöönottojakson alkuun mennessä, joutuisi keskeyttämään toimintansa ainakin käyttöönottojakson päättymiseen saakka. Vähittäismyyjään kohdistettaisiin velvoitteita, joilla varmistettaisiin, ettei tämän asiakkaiden sähköntoimitus keskeytyisi. Vähittäismyyjän tulisi myydä sopimuskantansa rekisteröidylle vähittäismyyjälle tai irtisanoa asiakkaidensa sähköntoimitus sopimukset. Muussa tapauksessa sopimukset purkautuisivat (KäyttöönottoL 3 §). Rekisteröityneet vähittäismyyjät voisivat yhdistää vähittäismyyntiliiketoimintansa säänneltyjen menettelytapojen mukaisesti myös käyttöönottojakson aikana (KäyttöönottoL 4 §). Tarvittaessa jakeluverkonhaltija jatkaisi sähköntoimitusta asiakkaalle, kunnes tällä olisi sähköntoimitus sopimus uuden vähittäismyyjän kanssa (KäyttöönottoL 3 ja 4 §).

Jos jakeluverkonhaltija ei saavuttaisi rekisteröintivalmiutta ennen käyttöönottojakson alkamista, vähittäismyyjien toimitukset jakeluverkkoon pyrittäisiin turvaamaan ensisijaisesti Energiaviraston määräämin jakeluverkonhaltijan väliaikaisin toimenpitein siihen saakka, kunnes jakeluverkonhaltija pystyy täyttämään rekisteröinnille asetetut vaatimukset. Energiavirasto voisi lisäksi määrätä jakeluverkonhaltijalle kuuluvia tehtäviä yhden tai useamman muun jakeluverkonhaltijan hoidettavaksi. Viimeisenä vaihtoehtona Energiavirasto voisi peruuttaa jakeluverkonhaltijan sähköverkkoluvan. Tällöin Energiaviraston olisi tarvittaessa päätettävä niistä toimenpiteistä, joihin on ryhdyttävä kyseisen verkkotoiminnan ylläpitämiseksi. Jollei sähköverkon siirtämisestä toiselle verkonhaltijalle sovita, Energiavirasto voisi päättää verkkoluvan siirtämisestä ja verkon lunastamisesta täyttä korvausta vastaan (KäyttöönottoL 6 §).

Valiokunnan mietintö TaVM 24/2021 vp

Sääntelyn oikeusvaikutukset ja täsmentämistarpeet

Talousvaliokunta pitää saamansa selvityksen perusteella ehdotettua sääntelyä lähtökohdiltaan perusteltuna ja välttämättömänä vähittäismarkkinoiden toimivuuden ja viime kädessä loppukäyttäjien keskeytymättömän sähkön saannin turvaamiseksi. Samalla valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että ehdotettu sääntely on alan yritysten kannalta periaatteellisesti varsin ankaraa, ja siihen sisältyy monia perusoikeusliittännäisiä sääntelykysymyksiä, joita on erikseen tarkasteltu ja arvioitu myös hallituksen esityksessä.

Ehdotettu sääntely on merkityksellistä erityisesti henkilötietojen suojan, elinkeinonvapauden ja omaisuudensuojan näkökulmasta. Esityksen perusteluissa on tarkasteltu perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöä ja arvioitu, että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Talousvaliokunnan asiantuntijakuulemisen yhteydessä saadussa selvityksessä on lisäksi arvioitu asiaa laajemmin elinkeinonvapauden, sopimusvapauden ja sopimusten pysyvyyden ja sähkömarkkinoiden toiminnan kannalta.

Talousvaliokunta katsoo, että sääntelyn hyväksyttävyyttä arvioitaessa on otettava huomioon myös sähkömarkkinoiden erityispiirteet ja yhdenmukaisten menettelytapojen välttämättömyys toiminnan kannalta. Markkinoille tulo on sinänsä vapaata, mutta edellyttää tiettyjen yhtenäisten tietojärjestelmävaatimusten ja menettelytapojen täyttämistä. Tältä kannalta myös nyt käsiteltävässä sääntelyssä on kyse pikemmin menettelytapavaatimusten täyttämisestä kuin varsinaisesta luvanvaraisuudesta. Rekisteröitymisellä voidaan kuitenkin katsoa olevan elinkeinotoiminnan luvanvaraistumiseen rinnastuvia vaikutuksia.

Ehdotetussa käyttöönottolaissa säädettävät rekisteröitymiselle asetetut rajoitukset eivät kuitenkaan ole pysyviä, vaan koskevat rajoitettua käyttöönottajaksoa, jonka jälkeen edellytykset täyttävillä toiminnanharjoittajilla on joka tapauksessa mahdollisuus rekisteröitymiseen. Ehdotettuun sääntelyyn liittyy kuitenkin kokonaisuudessaan poikkeuksellisia oikeusvaikutuksia, jotka korostavat elinkeinonvapauden huomioon ottamista toiminnanharjoittajien rekisteröitymisen sääntelyssä.

Käyttöönottajakson rauhoittamista toiminnanharjoittajien rekisteröitymiseltä voidaan pitää lähtökohtaisesti välttämättömänä palvelujen käyttöönoton yhtenäisyyden turvaamiseksi. Valiokunnan saaman selvityksen perusteella yhteisesti toteutettavien käyttöönottotoimenpiteiden ja testauksessa ilmenevien mahdollisten puutteiden korjaaminen muodostuisivat muutoin mahdottomiksi, mikä voisi vaarantaa palvelujen yhtenäisen ja aikataulun mukaisen käyttöönoton. Nyt ehdotettuja rajoituksia pitkälti vastaavaa mutta kestoaltaan 8 kuukauden mittaista käyttöönottajaksoa on sovellettu esimerkiksi Norjassa vuonna 2019 sikäläisen tietojenvaihtojärjestelmän käyttöönoton yhteydessä.

Talousvaliokunnan asiantuntijakuulemisen yhteydessä on ilmennyt tarve täsmentää sääntelyä erityisesti siten, että siihen sisältyvien joustomekanismien avulla varmistetaan sääntelyn tarkkaraajaisuus, oikeasuhtaisuus ja tiettyjen lainsäädäntöön sisältyvien keinojen viimesijaisuus erityisesti ottaen huomioon sääntelyn poikkeukselliset oikeusvaikutukset.

Valiokunnan mietintö TaVM 24/2021 vp

Talousvaliokunta esittää sääntelyn täsmentämistä niin, että siitä ilmenee ehdotettua selkeämmin hallituksen esityksen perusteluissakin todettu lähtökohta, että rekisteröinnin tulee olla mahdollista myös käyttöönottojakson aikana, mikäli se ei vaaranna keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen aikataulun mukaista käyttöönottoa. Markkinoiden toiminnan ja kilpailun turvaamiseksi on keskeistä, että käyttöönottojakson vaikutukset rajautuvat vain välttämättömään ja että lainsäädäntöön sisältyviä joustomahdollisuuksia rekisteröinnin ja puutteiden korjaamisen osalta sovelletaan tasapuolisesti ja täysimääräisesti.

Talousvaliokunta korostaa erityisesti järjestelmävastaavan verkonhaltijan velvollisuutta soveltaa jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa selvitettyjä 2 §:ään sisältyviä joustomahdollisuuksia. Tämä merkitsee kantaverkonhaltijan velvollisuutta hyväksyä säännöksessä tarkoitettu rekisteröityminen tai rekisteröinti, jos tämä ei vaaranna sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen aikataulun mukaista käyttöönottoa. Samoin järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan olisi jatkettava toiminnanharjoittajan rekisteröitymisaikaa, jos rekisteröitymisen tai mittausalueen rekisteröinnin estäneet puutteet eivät ole merkittäviä, toiminnanharjoittaja on esittänyt ennen käyttöönottojakson alkamista riittävät korjaavat toimenpiteet puutteiden poistamiseksi eivätkä puutteet vaaranna sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen aikataulun mukaista käyttöönottoa.

Talousvaliokunta korostaa, että käyttöönottolakiin sisältyvä seuraamusjärjestelmä muodostaa hierarkkisen keinovalikoiman. Talousvaliokunta kiinnittää huomiota erityisesti käyttöönottojakson aikana mahdolliseen vähittäismyyjien sopimusten purkautumiseen ehdottoman viimesijaisena toimenpiteenä. Toimenpidettä edeltäisivät muut lainsäädäntöön sisältyvät rekisteröitymisen joustomahdollisuudet sekä 3 §:n 1 momentin ja 4 §:n muut toimenpidevaihtoehdot. Säännöksen soveltaminen tulisi kysymykseen ainoastaan vähittäismyyjän omien, tietoisesti tekemien järjestelmävetoisten ja keskitettyjen palvelujen käyttöönottoaiheeseen liittyvien laiminlyöntien seurauksena. Vähittäismyyjien tiedossa on ollut lain 108/2019 vahvistamisesta 18.1.2019 lähtien, että heidän velvollisuutenaan on toteuttaa sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönoton edellyttämät valmistelutoimet ennen palveluiden käyttöönottoa (lain voimaantulosäännöksen 4 momentti). Talousvaliokunta pitää kuitenkin tarpeellisena täydentää sääntelyä yksityiskohtaisissa perusteluissa esitetyillä 2. lakiesityksen täsmennyksillä toimenpiteiden viimesijaisuuden ja tarkkarajaisuuden varmistamiseksi. Säännös perustuu myös painavaan yhteiskunnalliseen etuun, sillä säännöksellä suojellaan vähittäismyyjän asiakkaita sähköntoimituksen katkaisulta talviaikana sekä varmistetaan mahdollisuus kehittää sähköjärjestelmän palveluja ilmastonmuutoksesta aiheutuvien lisääntyvän sähkönkäytön sekä energiankäytön ja -tuotannon rakenteellisten muutosten edellyttämään suuntaan. Sähkömarkkinoiden toimivuuden turvaamiseksi säännös on viimesijaisena toimenpiteenä välttämätön sellaisten tilanteiden varalta, joissa vähittäismyyjä jättäytyisi täysin passiiviseksi ja voisi näin pahimmillaan estää uudistuksen aikataulun mukaisen toteutumisen.

Talousvaliokunta korostaa, että ottaen erityisesti huomioon nyt käsiteltävän lakiehdotuksen sisältämien viimekätisten toimenpiteiden ankaruus toiminnanharjoittajien kannalta ehdotettua sääntelyä sovellettaessa tulee käyttää tasapuolisesti, johdonmukaisesti ja ensisijaisesti sääntelyn sisältämiä joustomahdollisuuksia mahdollisten toiminnanharjoittajien puutteiden korjaamiseksi ja rekisteröitymisen mahdollistamiseksi.

Valiokunnan mietintö TaVM 24/2021 vp

Talousvaliokunta pitää lisäksi tärkeänä täsmentää tietyiltä osin lakiehdotuksessa käytettyä käsitteistöä. Tämä koskee erityisesti esityksessä käytettyä rekisteröinnin käsitettä: hallituksen esityksessä esitetään säännöksiä toiminnanharjoittajien velvollisuudesta *rekisteröityä* sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttäjäksi, ja talousvaliokunta pitää tarpeellisena käyttää 2. lakiehdotuksessa johdonmukaisesti *rekisteröitymisen* käsitettä *rekisteröinnin* sijaan. Samoin talousvaliokunta kiinnittää huomiota myös tarpeeseen täsmentää lakiehdotukseen sisältyvää asetuksenantovaltuutta jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa esitetyllä tavalla.

Talousvaliokunta korostaa lisäksi, että sähkömarkkinalain 75 a §:n mukaisten oikeusturvajärjestelyjen toimivuus ja oikeusturvan tosiasiallinen saatavuus edellyttävät sitä, että Energiaviraston tulee käsitellä sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 9 §:n mukainen lainmukaisuuden tutkintapyyntö viivytyksettä, jottei käsittelyn aikana ehdi tapahtua oikeudenmennyksiä.

Talousvaliokunnan saaman selvityksen perusteella datahubin käyttöönoton valmistelu on tähän mennessä edennyt pääosin hyvin ja suurin osa vähittäismyyjistä ja jakeluverkonhaltijoista on saavuttanut asetetut välitavoitteet. Talousvaliokunnan saaman selvityksen mukaan järjestelmä on kuitenkin osoittautunut huomattavasti ennakoitua kalliimmaksi eikä tämänhetkisten tietojen mukaan vähennä toiminnanharjoittajien kustannuksia siinä määrin kuin oletettiin. Tämä kustannusten nousu voi osaltaan heijastua myös sähköön siirtohintoihin. Jatkotyössä on keskeistä kiinnittää huomiota järjestelmän keskitettyyn kehittämiseen ja kustannustehokkuuteen.

Nyt esitetty sääntely on perusteltua käyttöönottoon liittyvien riskien pienentämiseksi erityisesti, koska mahdollisilla häiriöillä voisi olla laajoja vaikutuksia vähittäismarkkinoiden tiedonvaihtoon ja taseselvitykseen. On tärkeää, ettei käyttöönotosta seuraa sähkönsaannin keskeytyksiä, laskutuksen epäselvyyksiä tai muuta palveluiden laadun heikentymistä. Järjestelmän käyttöönotto edellyttää myös läpinäkyvää, selkeää ja aktiivista tiedottamista ja toimintaohjeita mahdollisissa ongelmatilanteissa.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

2. Laki eräistä keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönottoon liittyvistä määräaikaista toimenpiteistä

1 §. Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönottojakso. Talousvaliokunta esittää 1 §:n 2 momenttiin sisältyvän käyttöönottojakson lyhentämistä, siirtämistä ja keskeyttämistä koskevan asetuksenantovaltuuden täsmentämistä siten, että sen sisältö ja edellytykset ilmenevät täsmällisesti säännöksen sanamuodosta. Käyttöönottojakson mahdollinen siirtäminen ei tarkoittaisi sen pidentämistä vaan sitä, että viiden kuukauden mittaista käyttöönottojaksoa voitaisiin siirtää myöhäisempään ajankohtaan. Lisäksi säännöstä täsmennettäisiin niiden tilanteiden osalta, joissa käyttöönottojakso jouduttaisiin keskeyttämään tai siirtämään käyttöönottovaikeuksien vuoksi ja aloitettaisiin myöhemmin uudelleen. Jakson keskeyttäminen tai siirtäminen edellyttäisi, että sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönotossa on ilmennyt niin merkittäviä ongelmia, että käyttöönoton keskeyttäminen tai siirtäminen on välttämätöntä.

Valiokunnan mietintö TaVM 24/2021 vp

2 §. Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttäjien rekisteröityminen käyttöönottojakson aikana. Talousvaliokunta esittää, että pykälän 1 momenttiin kirjataan pääsäännöksi, että sähkömarkkinalain 75 a §:n säännöstä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttäjäksi rekisteröitymisestä ei sovelleta käyttöönottojakson aikana kyseisessä momentissa yksilöityjen rekisteröitymistöimien osalta. Pykälään esitetään lisättäväksi myös 2 — 4 momentit, joissa säädettäisiin täsmentävistä poikkeuksista 1 momentin rekisteröitymisrajoituksiin. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vähittäismyyjän oikeudesta päättää vähittäismyyntitoimintansa käyttöönottojakson aikana. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan on 1 momentin estämättä hyväksyttävä käyttöönottojakson aikana sähkömarkkinalain 75 a §:ssä tarkoitetun vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan rekisteröityminen sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttäjäksi sekä mittausalueen rekisteröinti, jos rekisteröityminen tai mittausalueen rekisteröinti ei vaaranna sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen aikataulun mukaista käyttöönottoa. Pykälän 4 momentissa säädettäisiin siitä, että järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan olisi jatkettava toiminnanharjoittajan rekisteröitymisaikaa, jos rekisteröitymisen tai mittausalueen rekisteröinnin estäneet puutteet eivät ole merkittäviä, toiminnanharjoittaja on esittänyt ennen käyttöönottojakson alkamista riittävät korjaavat toimenpiteet puutteiden poistamiseksi eivätkä puutteet vaaranna sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen aikataulun mukaista käyttöönottoa.

3 §. Rekisteröimätöntä vähittäismyyjää koskevat toimenpiteet. Pykälään esitetään lisättäväksi säännös, jonka mukaan mainittuja toimenpiteitä ei sovellettaisi vähittäismyyjään, jonka rekisteröitymisaikaa on jatkettu 2 §:n 4 momentin mukaisesti.

4 §. Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttäjäksi rekisteröityneen vähittäismyyjän toiminnan päättymisen käyttöönottojakson aikana. Pykälään esitetään terminologista täsmennystä, jotta on selvää, että kyse on toiminnanharjoittajien velvoitteesta rekisteröityä.

6 §. Rekisteröimätöntä jakeluverkonhaltijaa koskevat toimenpiteet. Pykälään esitetään lisättäväksi säännös, jonka mukaan mainittuja toimenpiteitä ei sovellettaisi jakeluverkonhaltijaan, jonka rekisteröitymisaikaa on jatkettu 2 §:n 4 momentin mukaisesti.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Talousvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 116/2021 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 116/2021 vp sisältyvän 2. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

sähkömarkkinalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sähkömarkkinalain (588/2013) 22 §, 71 §:n 2 momentti ja 75 a §, sellaisina kuin niistä ovat 22 § osaksi laissa 108/2019 ja 75 a § laissa 108/2019, sekä lisätään 3 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1430/2014, 108/2019 ja 730/2021, uusi 25 a—25 c kohta sekä 71 §:ään uusi 3 ja 4 momentti seuraavasti:

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

25 a) *parhaalla käytettävissä olevalla tekniikalla*, kun on kyse tietosuojasta ja -turvasta älykkäässä mittausympäristössä, tehokkaimpia, edistyneimpiä ja parhaiten käytäntöön soveltuvia tekniikoita, jotka lähtökohtaisesti muodostavat perustan Euroopan unionin tietosuoja- ja tietoturvasäännösten noudattamiselle;

25 b) *mittausalueella* kantaverkkoa, suurjännitteistä jakeluverkkoa, jakeluverkkoa, suljettua jakeluverkkoa ja niiden osaa sekä sellaista kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäistä sähköverkkoa, joka muodostaa oman selvitysalueensa taseselvityksessä;

25 c) *rajapistemittauksella* kahden mittausalueen välillä siirrettävän sähkömäärän mittaamista;

22 §

Verkonhaltijan tehtävät sähköntoimitusten mittauksessa

Verkonhaltijan on järjestettävä sähköverkossaan taseselvityksen ja laskutuksen perustana oleva sähköntoimitusten mittaus sekä mittautietojen rekisteröinti ja ilmoittaminen sähkömarkkinoiden osapuolille. Taseselvityksessä ja laskutuksessa tarvittavat mittautiedot on ilmoitettava sähkönkäyttöpaikka- tai mittauskohtaisesti.

Verkonhaltijan on huolehdittava mittausjärjestelmiensä ja mittautietojen tiedonsiirron asianmukaisesta kyberturvallisuudesta. Verkonhaltijan on mittausjärjestelmiensä ja mittautietojen

Valiokunnan mietintö TaVM 24/2021 vp

tiedonsiirron korkeatasoisen kyberturvallisuuden varmistamiseksi otettava asianmukaisesti huomioon paras käytettävissä oleva tekniikka suhteutettuna järjestelmien hankinnasta ja käytöstä aiheutuviin kustannuksiin.

Verkonhaltijan on mittauspalvelua järjestäessään pyrittävä edistämään verkon käyttäjien tehokasta ja säästävistä sähkönkäyttöä sekä sähkönkäytön ohjausmahdollisuuksien hyödyntämistä. Loppukäyttäjille on ennen mittauslaitteiston asentamista annettava asianmukaista neuvontaa ja tietoa mittauslaitteiston hyödyntämisestä sekä henkilötietojen keräämisestä ja käsittelystä Euroopan unionin tietosuojalainsäädännön sekä sitä täydentävän kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

Verkonhaltija voi tarjota mittauspalvelua joko omana työnä tai hankkia palvelun. Palvelu voidaan hankkia tällöin myös muulta sähkömarkkinoiden osapuolelta.

Jos verkon käyttäjä tai sähkövaraston haltija tilaa verkkonhaltijalta säädetyt vaatimukset ylittävän mittauspalvelun, verkkonhaltija voi veloittaa palvelun tilaajalta tällaisesta mittauspalvelusta aiheutuvat kohtuulliset kustannukset.

Tarkempia säännöksiä sähköntoimitusten mittauksesta sähköverkoissa annetaan valtioneuvoston asetuksella. Säännökset voivat koskea:

- 1) sähkönkäyttöpaikan, voimalaitoksen ja sähkövaraston varustamista mittauslaitteistolla;
- 2) rajapistemittauksia;
- 3) mittauslaitteistolle ja -järjestelmälle asetettavia vaatimuksia;
- 4) mittauslaitteiston lukemista;
- 5) mittautiedon toimittamista sähkömarkkinoiden osapuolien hyödynnettäväksi;
- 6) mittauspalveluissa käytettävää ajakaotusta.

71 §

Sähkön mittaus kiinteistön sisäisessä sähköverkossa

Loppukäyttäjällä on oikeus ilman erillistä korvausta saada käyttöönsä omaa sähkönkulutustaan koskeva mittautieto, jonka kiinteistönhaltija on kerännyt loppukäyttäjän hallinnassa olevan huoneiston tai tilan mittauslaitteistosta. Loppukäyttäjällä on oikeus saada käyttöönsä tiedot hallinnassaan olevan huoneiston tai tilan mitatusta sähkönkulutuksesta myös siinä tapauksessa, että sähkönoston laskutus ei hänen osaltaan perustu mitattuun sähkönkulutukseen.

Jos kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisestä sähköverkosta muodostetaan mitausalue, rajapistemittauksen järjestämisestä vastuussa oleva verkkonhaltija ja kiinteistönhaltija voivat sopia, että kiinteistönhaltija järjestää sähköverkon ja kiinteistöverkon välisen rajapistemittauksen. Kiinteistönhaltija voi tuottaa rajapistemittauksen tällöin joko omana työnä tai hankkia sen palveluna.

Tarkempia säännöksiä sähköntoimitusten mittauksesta kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisessä sähköverkossa annetaan valtioneuvoston asetuksella. Säännökset voivat koskea:

- 1) huoneiston tai tilan varustamista mittauslaitteistolla;
- 2) mittauslaitteistolle ja -järjestelmälle asetettavia vaatimuksia;
- 3) mittauslaitteiston lukemista;
- 4) mittautiedon toimittamista loppukäyttäjien ja sähkömarkkinoiden osapuolien hyödynnettäväksi;
- 5) mittauspalveluissa käytettävää ajakaotusta;

Valiokunnan mietintö TaVM 24/2021 vp

6) rajapistemittausta.

75 a §

Velvollisuus käyttää sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluita

Vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan, joka harjoittaa sähköverkkotoimintaa jakeluverkoissa, on käytettävä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluita sekä huolehdittava siitä, että sen tietojärjestelmät ja tiedonsiirtoon käyttämät järjestelmät toimivat yhteensopivasti sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön tietojärjestelmien kanssa. Vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan on huolehdittava vastuulleen kuuluvan, sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikölle toimittamansa tiedon virheettömyydestä sekä toimittamansa virheellisen tiedon korjaamisesta viipymättä.

Muun kuin 1 momentissa tarkoitetun verkonhaltijan, jonka sähköverkossa on yhteinen rajapistemittaus jakeluverkon muodostaman mittausalueen kanssa, sekä kiinteistönhaltijan, jonka kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäinen sähköverkko muodostaa mittausalueen, jolla on yhteinen rajapistemittaus jakeluverkon muodostaman mittausalueen kanssa, on järjestettävä mainittuun rajapistemittaukseen liittyvä tiedonvaihto sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön kanssa. Rajapistemittauksen järjestämisestä vastuussa olevan verkonhaltijan tai kiinteistönhaltijan on huolehdittava siitä, että sen vastuulla olevat järjestelmät, joita käytetään mainitun rajapistemittauksen tiedonsiirrossa, toimivat yhteensopivasti sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön tietojärjestelmien kanssa. Verkonhaltijan ja kiinteistönhaltijan on huolehdittava vastuulleen kuuluvan, sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikölle toimittamansa mittaustiedon virheettömyydestä sekä toimittamansa virheellisen mittaustiedon korjaamisesta viipymättä.

Vähittäismyyjän, 1 ja 2 momentissa tarkoitetun verkonhaltijan ja 2 momentissa tarkoitetun kiinteistönhaltijan on rekisteröidyttävä käyttämänsä palvelun käyttäjäksi sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikössä. Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön on hyväksyttävä vähittäismyyjän, verkonhaltijan ja kiinteistönhaltijan rekisteröityminen, jos tämä täyttää sen sähköjärjestämässä harjoittaman toiminnan edellyttämät 1 ja 2 momentissa tarkoitetut vaatimukset tietojärjestelmien ja tiedonsiirtoon käytettyjen järjestelmien yhteensopivuudesta ja on solminut käyttämäänsä palvelua koskevan palvelusopimuksen, jonka ehdot Energiavirasto on vahvistanut sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 10 §:n mukaisesti. Rekisteröityminen on tehtävä ennen kuin:

- 1) vähittäismyyjä aloittaa sähkösopimusten tarjoamisen loppukäyttäjille;
- 2) jakeluverkonhaltija aloittaa jakeluverkkotoiminnan harjoittamisen jakeluverkossa;
- 3) 2 momentissa tarkoitetusta sähköverkosta tai kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisestä sähköverkosta muodostetaan mainitussa momentissa tarkoitettu mittausalue.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Mitä 75 a §:n 3 momentissa säädetään, sovelletaan myös vähittäismyyjään, verkonhaltijaan ja kiinteistönhaltijaan, joka harjoittaa lain voimaantullessa mainitun pykälän 1 ja 2 momentissa tarkoitettua toimintaa paitsi, jos se ei jatka toimintaa sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönoton jälkeen.

2.

Laki

eräistä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönottoon liittyvistä määräaikaisista toimenpiteistä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönottojako

Tässä laissa säädetään sähkömarkkinalain (588/2013) 49 a §:ssä tarkoitettujen sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönottojaksoista. Käyttöönottojakson pituus on viisi kuukautta ja se alkaa 1 päivänä marraskuuta 2021 ja päättyy 31 päivänä maaliskuuta 2022.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan lyhentää käyttöönottojaksoa, keskeyttää se tai siirtää sen ajankohtaa siten, että käyttöönottojako päättyy viimeistään lain voimassaolon päättyessä. Käyttöönottojakson keskeyttämisen ja sen ajankohdan siirtämisen edellytyksenä on, että sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönotossa on ilmennyt niin merkittäviä ongelmia, että käyttöönoton keskeyttäminen tai siirtäminen on välttämätöntä.

2 §

Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttäjien rekisteröityminen käyttöönottojakson aikana

Sähkömarkkinalain 75 a §:n säännöstä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttäjäksi rekisteröitymisestä ei sovelleta käyttöönottojakson aikana, kun kysymyksessä on:

- 1) vähittäismyyjän tai jakeluverkonhaltijan rekisteröityminen käyttäjäksi;
- 2) rekisteröityneiden vähittäismyyjien sulautumisessa syntyvän vähittäismyyjän rekisteröityminen käyttäjäksi ja rekisteröityneen vähittäismyyjän jakautumisessa syntyvien vähittäismyyjien rekisteröityminen käyttäjiksi;
- 3) rekisteröityneen vähittäismyyjän tekemä rekisteröinnin irtisanominen;
- 4) rekisteröityneiden jakeluverkonhaltijoiden sulautumisessa syntyvän jakeluverkonhaltijan rekisteröityminen käyttäjäksi ja rekisteröityneen jakeluverkonhaltijan jakautumisessa syntyvien jakeluverkonhaltijoiden rekisteröityminen käyttäjiksi;
- 5) sähkömarkkinalain 3 §:n 25 b kohdassa tarkoitettujen mittausalueiden tai niiden muutosten rekisteröinti.

Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttäjäksi rekisteröitynyt vähittäismyyjä voi 1 momentin estämättä päättää vähittäismyyntitoimintansa käyttöönottojakson aikana 4 §:n mukaisesti.

Valiokunnan mietintö TaVM 24/2021 vp

Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan on 1 momentin estämättä hyväksyttävä käyttöönottojakson aikana sähkömarkkinalain 75 a §:ssä tarkoitetun vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan rekisteröityminen sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttäjäksi sekä mittausalueen rekisteröinti, jos rekisteröityminen tai mittausalueen rekisteröinti ei vaaranna sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen aikataulun mukaista käyttöönottoa.

Järjestelmävastaava kantaverkonhaltijan on 1 momentin estämättä jatkettava sähkömarkkinalain 75 a §:ssä tarkoitetun vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan rekisteröitymisaikaa sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttäjäksi sekä mittausalueen rekisteröinnin määräaikaa käyttöönottojakson alkamisen jälkeen, jos rekisteröitymisen tai mittausalueen rekisteröinnin estäneet puutteet eivät ole merkittäviä, toiminnanharjoittaja on esittänyt ennen käyttöönottojakson alkamista riittävät korjaavat toimenpiteet puutteiden poistamiseksi eivätkä puutteet vaaranna sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen aikataulun mukaista käyttöönottoa. Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan on ilmoitettava rekisteröitymisajan jatkamisesta ja sen kestosta toiminnanharjoittajalle ja Energiavirastolle. Ilmoitus vähittäismyyjälle on tehtävä ennen kuin vähittäismyyjä on velvollinen toteuttamaan 3 §:n 1 momentissa säädetyt toimenpiteet.

3 §

Rekisteröimätöntä vähittäismyyjää koskevat toimenpiteet

Vähittäismyyjän, joka ei ole rekisteröitynyt sähkömarkkinalain 75 a §:n mukaisesti sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon käyttäjäksi käyttöönottojakson alkuun mennessä tai jonka rekisteröitymisaikaa ei ole jatkettu 2 §:n 4 momentin mukaisesti, on:

- 1) ilmoitettava kahden viikon kuluessa käyttöönottojakson alkamisesta asiakkailleen, asiakkaidensa jakeluverkonhaltijoille, järjestelmävastaavalle kantaverkonhaltijalle ja Energiavirastolle asiakkaidensa sähkönmyyntisopimusten siirtämisestä yhdelle tai useammalle sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttäjäksi rekisteröidylle vähittäismyyjälle; tai
- 2) irtisanottava kahden viikon kuluessa käyttöönottojakson alkamisesta kaikki asiakkaidensa toistaiseksi tai määräajan voimassaolevat sähkönmyyntisopimukset päättymään kolmen viikon kuluttua irtisanomisesta.

Edellä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu asiakkaiden sähkönmyyntisopimusten siirtäminen on saatettava loppuun kuuden viikon kuluessa käyttöönottojakson alkamisesta. Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua sopimuskannan irtisanomisesta on ilmoitettava samanaikaisesti irtisanomisen kanssa asiakkaiden jakeluverkonhaltijoille, järjestelmävastaavalle kantaverkonhaltijalle ja Energiavirastolle.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun irtisanomiseen ei sovelleta sähkömarkkinalain 89 §:n 2 momenttia, 92 §:n 1 ja 2 momenttia eikä sähkönmyyntisopimuksen ehtoja sähkönmyyntisopimuksen irtisanomisesta.

Jos vähittäismyyjä ei ole tehnyt määräajassa 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja ilmoituksia asiakkaidensa jakeluverkonhaltijoille, järjestelmävastaavalle kantaverkonhaltijalle ja Energiavirastolle, vähittäismyyjän sähkönmyyntisopimukset purkautuvat ilman eri toimenpiteitä viiden viikon kuluttua käyttöönottojakson alkamisesta.

Jos 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua siirtämistä ei ole toteutettu asetetussa määräajassa tai jos asiakkaalla ei 1 momentin 2 kohdan mukaisen irtisanomisajan päättyessä ole voimassa uutta sähkönmyyntisopimusta sekä 4 momentissa tarkoitettussa tilanteessa, vähittäismyyjän asiakkaan jakeluverkonhaltija ei saa keskeyttää sähkönjakelua, ennen kuin jakeluverkonhaltija on ilmoitta-

Valiokunnan mietintö TaVM 24/2021 vp

nut asiakkaalle sähkönjakelun keskeyttämisestä ja sen syystä. Jakeluverkonhaltijan on huolehdittava siitä, että asiakkaalle toimitetaan sähköä vähintään kolmen viikon ajan ilmoituksen lähettämisestä. Jos asiakas ei ole tässä ajassa solminut uutta sähköntoimitusvelvollisuutta, jakeluverkonhaltijan on huolehdittava toimituksesta siihen asti, kunnes Energiavirasto on päätöksellään siirtänyt asiakkaan sähköntoimituksen sähkömarkkinalain 67 §:ssä tarkoitetun toimitusvelvollisen vähittäismyyjän vastuulle. Sähköntoimitukseen sovelletaan tällöin 67 §:n 2 momentissa tarkoitettuja ehtoja. Loppukäyttäjän on korvattava jakeluverkonhaltijalle sähköntoimituksesta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset. Jos loppukäyttäjä ja jakeluverkonhaltija eivät sovi korvauksesta, Energiavirasto määrää korvauksen suuruuden.

Vähittäismyyjä, joka toteuttaa 1 momentissa säädetyt toimenpiteet, ei ole velvollinen jatkamaan sähkömarkkinalain muuttamisesta annetun lain (108/2019) voimaantulosäännöksen 4 momenttiin perustuvia sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönoton edellyttämiä valmistelutoimia.

Vähittäismyyjän asiakkaalleen aiheuttamaan vahinkoon ja sen korvaamiseen sovelletaan sähköntoimitusvelvollisuuden ehtoja. Vähittäismyyjän jakeluverkonhaltijalle aiheuttamaan vahinkoon ja sen korvaamiseen sovelletaan vahingonkorvauslakia (412/1974).

4 §

Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttäjäksi rekisteröityneen vähittäismyyjän toiminnan päättymisen käyttöönottojakson aikana

Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttäjäksi sähkömarkkinalain 75 a §:n mukaisesti rekisteröityneen vähittäismyyjän, joka lopettaa vähittäismyyntin suunnitellusti käyttöönottojakson aikana, on ilmoitettava viikon kuluessa käyttöönottojakson alkamisesta asiakkailleen, asiakkaidensa jakeluverkonhaltijoille, järjestelmävastaavalle kantaverkonhaltijalle ja Energiavirastolle asiakkaidensa sähköntoimitusvelvollisuuden siirtämisestä yhdelle tai useammalle sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttäjäksi rekisteröityneelle vähittäismyyjälle. Asiakkaiden sähköntoimitusvelvollisuuden siirtäminen on tällöin saatettava loppuun vähintään seitsemän viikkoa ennen sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönottoajankohtaa. Vähittäismyyjän on tällöin jatkettava sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon käyttöönoton valmistelutoimenpiteitä käyttöönottosuunnitelman mukaisesti siihen saakka, kunnes vähittäismyyjän kaikki sähköntoimitusvelvollisuudet on siirretty sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttäjäksi rekisteröityneille vähittäismyyjille.

Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttäjäksi sähkömarkkinalain 75 a §:n mukaisesti rekisteröityneen vähittäismyyjän, joka käyttöönottojakson aikana lopettaa vähittäismyyntin konkurssin tai maksuvaikeuksien vuoksi, on:

1) irtisanottava kaikki asiakkaidensa voimassaolevat sähköntoimitusvelvollisuudet päättämään kahden viikon kuluttua vähittäismyyntin lopettamispäätöksen tekemisestä, jos vähittäismyyjä tai vähittäismyyjän konkurssipesä pystyy jatkamaan vähittäismyyntiä vähintään kahden viikon ajan; tai

2) ilmoitettava viipymättä vähittäismyyntin lopettamisesta asiakkailleen, asiakkaidensa jakeluverkonhaltijoille, järjestelmävastaavalle kantaverkonhaltijalle ja Energiavirastolle, jos vähittäismyyjä tai vähittäismyyjän konkurssipesä ei pysty jatkamaan vähittäismyyntiä vähintään kahden viikon ajan tai jos päätös vähittäismyyntin lopettamisesta on tehty sen jälkeen, kun on kulunut neljä viikkoa käyttöönottojakson alkamisesta.

Valiokunnan mietintö TaVM 24/2021 vp

Edellä 2 momentissa tarkoitettu irtisanominen on tehtävä neljän viikon kuluessa käyttöönottojakson alkamisesta. Irtisanomisesta on ilmoitettava samanaikaisesti irtisanomisen kanssa asiakkaiden jakeluverkonhaltijoille, järjestelmävastaavalle kantaverkonhaltijalle ja Energiavirastolle. Irtisanomiseen ei sovelleta sähkömarkkinalain 89 §:n 2 momenttia, 92 §:n 1 ja 2 momenttia eikä sähkönmyyntisopimuksen ehtoja sähkönmyyntisopimuksen irtisanomisesta.

Jos 1 momentissa säädetyn sähkönmyyntisopimusten siirtämisen uusille vähittäismyyjille edellyttämiä sanomia vähittäismyyjänvaihdosta ei ole saapunut jakeluverkonhaltijalle vähintään yhdeksän viikkoa ennen sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönottoajankohdtaa, jos asiakkaalla ei 3 momentin mukaisen irtisanomisajan päättyessä ole voimassa uutta sähkönmyyntisopimusta taikka jos kyse on 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettusta tilanteesta, noudatetaan 3 §:n 5 momentissa säädettyä menettelyä. Energiaviraston on annettava 1—3 momentissa tarkoitettua ilmoituksen vastaanotettuaan jakeluverkonhaltijoille ohjeet mainitun menettelyn edellyttämistä toimenpiteistä.

Vähittäismyyjän asiakkaalleen aiheuttamaan vahinkoon ja sen korvaamiseen sovelletaan sähkönmyyntisopimuksen ehtoja. Vähittäismyyjän jakeluverkonhaltijalle aiheuttamaan vahinkoon ja sen korvaamiseen sovelletaan vahingonkorvauslakia.

5 §

Asiakkaan oikeus purkaa sähkönmyyntisopimus käyttöönottojakson aikana

Vähittäismyyjän asiakkaalla on oikeus käyttöönottojakson aikana purkaa toistaiseksi tai määräajan voimassa oleva sähkönmyyntisopimuksensa päättymään kahden viikon kuluttua, jos:

1) vähittäismyyjä on irtisanonut sähkönmyyntisopimuksen 3 §:n 1 momentin 2 kohdan nojalla; tai

2) vähittäismyyjän sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönotossa ilmenee käyttöönottojakson aikana ongelmia, jotka saattavat johtaa asiakkaan sähköntoimituksen keskeytykseen.

Vähittäismyyjä ei saa periä asiakkaaltaan sopimussakkoa tai muuta sähkönmyyntisopimuksen ennaikaiseen päättämiseen perustuvaa suoritusta, jos asiakas on purkanut 1 momentin mukaisesti määräajan voimassaolevan sähkönmyyntisopimuksensa.

Vähittäismyyjän on ilmoitettava sähkönmyyntisopimuksen irtisanomisen yhteydessä asiakkaalleen tässä pykälässä säädettyistä asiakkaan oikeuksista.

6 §

Rekisteröimätöntä jakeluverkonhaltijaa koskevat toimenpiteet

Jos jakeluverkonhaltija ei ole rekisteröitynyt sähkömarkkinalain 75 a §:n mukaisesti sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon käyttäjäksi käyttöönottojakson alkuun mennessä tai jos jakeluverkonhaltijan rekisteröitymisaikaa ei ole jatkettu 2 §:n 4 momentin mukaisesti, jakeluverkonhaltijan ja järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan on yhdessä Energiaviraston kanssa viipymättä selvitettävä, pystyykö jakeluverkonhaltija turvaamaan väliaikaisjärjestelyillä, että vähittäismyyjät voivat toimittaa sähköä jakeluverkkoon asiakkailleen sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönoton jälkeen siihen saakka kunnes jakeluverkonhaltija pystyy täyttämään rekisteröitymiselle asetetut vaatimukset.

Valiokunnan mietintö TaVM 24/2021 vp

Jos jakeluverkonhaltija ei pysty toteuttamaan 1 momentissa tarkoitettuja väliaikaisjärjestelyjä, Energiaviraston on tarvittaessa päätettävä niistä toimenpiteistä, joihin on ryhdyttävä jakeluverkonhaltijan sähköverkkotoiminnan ylläpitämiseksi. Energiavirasto voi tällöin määrätä jakeluverkonhaltijalle kuuluvia tehtäviä yhden tai useamman muun jakeluverkonhaltijan hoidettavaksi. Toimenpiteet on tällöin rajattava ensisijaisesti koskemaan sellaisia jakeluverkonhaltijan sähköverkkotoimintaan kuuluvia tehtäviä ja velvollisuuksia, jotka liittyvät sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöön. Toimenpiteitä koskeva päätös on voimassa, kunnes jakeluverkonhaltija on rekisteröity sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttäjäksi. Sen estämättä, mitä sähkömarkkinalain 76 §:ssä säädetään, jakeluverkonhaltijalla on oikeus luovuttaa mainitussa pykälässä tarkoitettuja tietoja, jos tietojen luovuttaminen on tarpeen tässä momentissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi.

Energiavirasto voi peruuttaa jakeluverkonhaltijan sähköverkkoluvan, jos jakeluverkonhaltija oleellisesti rikkoo sille sähkömarkkinalaissa säädettyjä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen piiriin kuuluvia tehtäviä ja niiden edellyttämiä velvoitteita sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönotosta, eikä rikkomusta voida korjata 1 ja 2 momentissa tarkoitetuilla toimenpiteillä. Sähköverkkoluvan peruuttamisen jälkeen noudatetaan sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain (590/2013) 24 §:ssä säädettyä menettelyä.

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019). Energiaviraston päätöksen täytäntöönpanokelpoisuuteen sovelletaan kuitenkin sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 38 §:ää.

Jakeluverkonhaltijan, johon on kohdistettu 2 momentissa tarkoitettuja toimenpiteitä, asiakkaalleen aiheuttamaan vahinkoon ja sen korvaamiseen sovelletaan sähköverkkosopimuksen ehtoja. Jakeluverkonhaltijan vähittäismyyjälle ja toiselle jakeluverkonhaltijalle aiheuttamaan vahinkoon sovelletaan vahingonkorvauslakia.

7 §

Tiedottaminen

Energiaviraston, järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan ja työ- ja elinkeinoministeriön on käyttöönottojakson aikana tiedotettava aktiivisesti sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönottoon liittyvistä keskeisistä tapahtumista sekä ongelmista, jotka vaikuttavat tai voivat vaikuttaa vähittäismyyjien ja jakeluverkonhaltijoiden asiakkaisiin. Ministeriö koordinoi tarvittaessa tiedottamista.

Vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan on tiedotettava aktiivisesti asiakkailleen sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönottoon liittyvistä tapahtumista ja ongelmista, jotka vaikuttavat tai voivat vaikuttaa sen asiakkaisiin.

8 §

Valvonta ja ohjaus

Lukuun ottamatta 7 §:n 1 momentissa tarkoitettua Energiaviraston ja työ- ja elinkeinoministeriön tiedottamisvelvoitetta Energiaviraston tehtävänä on valvoa tämän lain noudattamista. Valvontaan sovelletaan sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annettua lakia.

Valiokunnan mietintö TaVM 24/2021 vp

Energiaviraston on 3 ja 4 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa annettava jakeluverkonhaltijoille ohjeet 3 §:n 5 momentin mukaisen menettelyn edellyttämistä toimenpiteistä.

9 §

Voimassaolo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 ja on voimassa 31 päivään maaliskuuta 2023.

Helsingissä 6.10.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Sanni Grahn-Laasonen kok
varapuheenjohtaja Hanna Kosonen kesk
jäsen Atte Harjanne vihr
jäsen Mari Holopainen vihr
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Eeva Kalli kesk
jäsen Minna Reijonen ps
jäsen Hussein al-Tae sd
jäsen Veikko Vallin ps
jäsen Tuula Väättäinen sd
varajäsen Aki Lindén sd
varajäsen Kai Mykkänen kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Lauri Tenhunen